

Bestaat een gerechtvaardigde oorlog?

Gothische zaal Raad van State

Den Haag 1 april 2016

Vooraf moet ik twee dingen opmerken. Ik heb Prof. Röling niet persoonlijk gekend. Ik heb en had grote waardering voor hem als lezer van zijn strafrechtelijke annotaties in de vooraanstaande al meer dan honderd jaar verschijnende uitgave Nederlandse Jurisprudentie. De ondertekening daarvan, toen nog in de vorm van letters –in zijn geval BVAR- roept goede herinneringen op. In de tweede plaats zeg ik dat ik me voel als een verstoorder van een feest. Aan de gastheren heb ik evenwel meegedeeld dat ik ga verstoren. Ik verkeer wel in het goede gezelschap van een andere dwarsligger, Prof. Röling. Hoewel, niet altijd weten dwarsliggers andere dwarsliggers te waarderen. Ik was geschokt door het lezen van een boek. Maar dat boek was als fictie gepresenteerd. De schok betrof de verhouding van de rechter tot de uitvoerende macht. Toen heb ik twee andere boeken –non-fictie- ter hand genomen: dat van Hugo Röling¹ en het interview van Cassese met Röling². Ik bleef even geschokt, nee, raakte nog geschokter.

Merkwaardig is dat Röling contact onderhield met de regering. Hij vat “voor het ministerie van justitie zijn bevindingen samen”³. Hij schrijft aan het ministerie ook over het succes van de Nederlandse presentatie van de aanklacht over Nederlands Indië en nodigt kennelijk de leden van de Nederlandse legatie uit in zijn studeerkamer op het hof⁴. Hij meldt dat ook aan het ministerie⁵. Meest saillant in dit verband is wel dat kennelijk via de Britten bij het Ministerie van Buitenlandse zaken bekend wordt dat Röling overweegt een dissenting opinion te geven. De Nederlandse diplomaat Boon spreekt hierover met Röling⁶. En dan komt er een politiek advies van Buitenlandse zaken dat kennelijk voor een deel door Boon aan Röling wordt gegeven⁷. Dat wordt gevolgd door een telegram van de Minister van buitenlandse zaken Van Boetzelaer in oktober 1947⁸. Van Boetzelaer schrijft daarin dat hij hem een politiek advies geeft op zijn verzoek.

---

¹ Hugo Röling, De rechter die geen ontzag had, Bert Röling en het Tokio-tribunaal, Wereldbibliotheek, Amsterdam 2014.

² B.V.A. Röling and Antonio Cassese, The Tokyo Trial and beyond, Polity Press, Cambridge 1994.

³ H. Röling p. 161.

⁴ H. Röling, p. 208.

⁵ H. Röling, p. 208: Buitenlandse zaken? Zie ook p. 161.

⁶ H. Röling, p. 277.

⁷ H. Röling, p. 279.

⁸ H. Röling, p. 279.

In april 1948 antwoordt Röling kennelijk aan Van Boetzelaer waarop in een reactie weer druk op Röling wordt uitgeoefend⁹. De minister en ook Boon schrijven steeds wel heel vroom dat ze nimmer de bedoeling hebben enige pressie uit te oefenen¹⁰. Maar intussen doen ze dat wel. Voorts laat Röling een deel van zijn opinion lezen aan de ambassadeur¹¹. Röling lijkt dus ook zelf zich in de problemen te brengen door contact te onderhouden met diplomaten en ministers over zijn standpunt. Het deed me even denken aan president Eisenhower die in de jaren vijftig van de vorige eeuw in 1954 ten tijde van het rassenconflict in de VS chief justice Warren op een diner in het Witte Huis uitnodigde en hem naast de advocaat van de segregationisten plaatste.¹² Dat roept verbazing op. Maar gelukkig verklaarde het Amerikaanse Supreme Court het niet toelaten van zwarte scholieren op de witte Central High School in Little Rock ongrondwettig. En gelukkig zette Eisenhower, toen de staat Arkansas niet meewerkte aan de uitvoering van dit arrest, een legerdivisie in om aan die tegenstand een einde te maken.

In het huidige tijdsgewricht is het ondenkbaar dat een rechter buiten de openbare rechtszitting om op zich laat inpraten door de uitvoerende macht. Het eerste wat ik zou doen als rechter is het gesprek afkappen, de hoorn op de haak gooien, toen dat nog kon. Ik ben daarmee nooit geconfronteerd. De vraag rijst of dit 70 jaar geleden ook gold en of dit wellicht bij internationale tribunalen anders ligt. Op die eerste vraag antwoord ik ontkennend: nog sterker, vroeger was men misschien nog veel terughoudender in dit opzicht. Ik herinner me dat mijn vader vond dat hij als rechter in de sociale sfeer ver moest blijven van advocaten. Dit was misschien wat overdreven, maar in een provinciestad als Den Bosch moest je misschien toch wat meer oppassen met dit soort contacten dan in een grotere plaats. Ligt het bij internationale hoven anders? Ik heb daar zelf geen ervaring mee. Wel lijkt het me niet uitgesloten dat bij internationale arbitrages de partijarbiters met de regering van het land waarvoor ze optreden contact onderhouden. Ik vind ook dat verkeerd. Bij een internationaal tribunaal vind ik het evenzeer verkeerd. Je bent niet de rechter van je vaderland. Je bent rechter van het tribunaal en staat in dienst van het recht. Men spreekt weliswaar over bijv. de Nederlandse rechter in het ICTY. In de grond is dat onjuist: het is een rechter in het ICTY die Nederlander is.

---

⁹ H. Röling, p. 281.

¹⁰ H. Röling, p. 289.

¹¹ H. Röling, p. 307.

¹² Stephen Ambrose, Eisenhower the president, Allen & Unwin, London 1984, p. 190, gevonden bij Tom Bingham, The rule of law, London 2011, p. 95 en noot 11.

Dat brengt me meteen op een uitspraak van Röling In het interview van Cassese met Röling. Hij spreekt hij over “loyalty to my government”¹³. Hoezo loyalty to my government? Veel erger was overigens de rechter uit Rusland, Zaryanow, die te kennen geeft geen doodstraffen te willen opleggen, omdat Stalin de doodstraf had afgeschaft¹⁴.

Een volgend punt dat ik te berde zou willen brengen zijn de contacten die Röling kennelijk onderhield met getuigen. Röling ging na de getuigenis van de Britse kolonel Cyril wild eten met hem om verder te praten¹⁵. Dat gebeurde dus voordat er een vonnis was. Een doodzonde voor een rechter. Röling ging ook eten met medewerkers van de aanklager, kolonel Sinnighe Damsté en majoor De Weerd¹⁶). Dat zou ik als opmerkelijk willen aanduiden.

G.J.M. Corstens

Oud-president Hoge Raad der Nederlanden

Appointing Authority Iran US Claims Tribunal

---

¹³ Cassese and Röling, p. 62

¹⁴ H. Röling, p. 308, Cassese and Röling p. 30, zie ook Kees Van Beijnum, De Offers, Bezige Bij, Amsterdam 2014, p. 431

¹⁵ H. Röling, p. 159.

¹⁶ H. Röling, p. 207.

